

*Maja Iveljić*¹*

*Amar Lukavački*²*

KRIVIČNO DJELO KRAĐE U PRAKSI OPĆINSKIH SUDOVA NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA

Sažetak

Imovinski kriminalitet čine sva krivična djela usmjerena protiv imovine, gdje počinitelj nastoji da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist ili da nekom prouzrokuje štetu. Pravo na imovinu jedno je od osnovnih ljudskih prava koje uživa ustavno-pravnu i međunarodnu zaštitu. Autori se u radu bave osnovnim pojmovima koji se tiču imovinskog kriminaliteta, te zakonskom regulacijom krivičnog djela krađe u zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Provedeno je i empirijsko istraživanje, gdje su uzorak činili 628 punoljetnih osoba koje su optužene za počinjenje krivičnog djela krađe na području Tuzlanskog kantona za period od 2018. do 2021. godine. Radi se o podacima, koji su ustupljeni od strane Federalnog zavoda za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine. Varijable koje su korištene u istraživanju su: udio broja optuženih osoba za krivično djelo krađe u ukupnom broju optuženih osoba za krivična djela protiv imovine na području Tuzlanskog kantona, vrsta odluke, spol, bračni status, radni status, ranija osuđivanost, godine starosti, dužina trajanja izrečene kazne zatvora, iznos izrečene novčane kazne i izrečena sudska opomena.

Ključne riječi: pravo na imovinu, imovinski kriminalitet, krađa

1. Uvod

Pravo na imovinu kao imovinsko pravo je jedno od osnovnih prirodnih i univerzalnih prava čovjeka. To je pravo svakog lica (fizičkog i pravnog) na zaštitu od radnji kojima se povređuju – ukidaju ili ometaju prava korištenja i raspolaganja postojećom imovinom, a ne pravo da se ona stiče različitim pravnim poslovima.³ To pravo prije svega podrazumijeva pravo na mirno uživanje imovine, jer se time ne štiti „pravo na određeni životni standard, nego je to pravo svakoga da mu se imovina zaštiti od ometanja države.“⁴

¹ Docent na Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli

² Doktorant na Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli

³ M. Stanković, *Pravo na imovinu u jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava*, HARMONIUS- Akademija za pravne studije, God. VIII, Beograd, 2019., str. 306.

⁴ *Ibid.*

Zaštita prava na imovinu predviđena je propisima međunarodnog i domaćeg prava. Njegova zaštita je već u 18. stoljeću bila dio građanskih deklaracija, pa je tako u čl. 17. francuske *Deklaracije o pravima čovjeka i građanina* iz 1789. god., pravo na imovinu uvršteno u red „prirodnih i neotuđivih prava“, predviđajući da je vlasništvo „nepovredivo i sveto pravo“ kojeg niko ne može biti lišen, osim kada to javni interes očigledno zahtijeva, ali pod uslovom pravičnog i prethodnog obeštećenja.⁵ Nakon Drugog svjetskog rata pravo na imovinu dobija na značaju nakon usvajanja *Opće deklaracije o pravima čovjeka* iz 1948. god. Tako je u čl. 17. odnosne deklaracije predviđeno da svako ima pravo da sam i u zajednici s drugima posjeduje imovinu, te da od iste ne smije biti lišen samovoljno.⁶ Interesantno je da pravo na imovinu nije bilo regulisano u dva pakta usvojena 1966. god. i to: *Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima* i *Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima*.

Regionalni dokumenti kojima je pravo na imovinu priznato i zagantovano su: *Američka konvencija o pravima čovjeka*, *Afrička povelja o pravima čovjeka i naroda* i *Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* (u daljem tekstu: EKLJP). Američka konvencija u čl. 21. određuje da: a) svako ima pravo na korištenje i uživanje svoje imovine, te da se zakonom ista prava mogu podrediti interesima društva, b) niko ne smije biti lišen svoje imovine, osim uz isplatu pravične naknade iz razloga opće koristi ili društvenog interesa, te u slučajevima i prema obrascima utvrđenim zakonima, i c) zelenaštvo (lihvarstvo), koje podrazumijeva svaki drugi oblik iskorištavanja čovjeka od strane drugog, zabranjeno je zakonom.⁷ Afrička povelja u čl. 14. garantuje pravo na imovinu, te određuje da se u isto pravo može zadirati samo ako je to u javnom ili općem interesu zajednice i u skladu sa odredbama odgovarajućih zakona.⁸ EKLJP pravo na imovinu priznaje tek nekoliko godina od svog usvajanja i to u svom Protokolu br. 1. Tako pravnu osnovu za zaštitu odnosnog prava možemo naći u čl. 1. Protokola br. 1 uz EKLJP, koji glasi: „Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da

⁵ *Ibid.*, str. 305.

⁶ Opća deklaracija o pravima čovjeka usvojena posebnom rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 10. decembra 1948.

⁷ American Convention on Human Rights “Pact of San Jose, Costa Rica” (B-32), Organization of American States, 22. November 1969.

⁸ African Charter on Human and Peoples’ Rights. Concluded at Nairobi on 27 June 1981.

bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”⁹

U praksi *Evropskog suda za ljudska prava* (u daljem tekstu: ESLJP) je više puta napomenuto da čl. 1. Protokola obuhvata tri zasebna pravila: a) prvo je opće prirode i iskazuje načelo mirnog uživanja imovine, b) drugo obuhvata lišavanje imovine i podvrgava ga određenim uslovima, i c) treće pravilo potvrđuje da stranke potpisnice imaju pravo među ostalim nadzirati korištenje imovine u skladu s općim interesima.¹⁰ Ipak, ta pravila se međusobno ne razlikuju. „Drugo i treće pravilo odnose se na određene slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i stoga ga treba tumačiti u svjetlu općeg načela formuliranog u prvom pravilu.”¹¹ Zadiranje, odnosno miješanje države kao potpisnice u pravo na imovinu mora ispunjavati sljedeće kriterije: mora biti u skladu s načelom zakonitosti, zatim mora imati legitimni cilj zbog čega je teret dokazivanja na državi i mora biti proporcionalno u smislu da se održi „fer balans” između općeg interesa zajednice i zaštite fundamentalnih prava pojedinaca.¹²

*Ustav Bosne i Hercegovine*¹³ već u samoj preambuli naglašava želju za podsticanjem opšteg blagostanja i ekonomskog rasta kroz zaštitu privatnog vlasništva i unapređenja tržišne privrede (alineja 4.). Također, u preambuli Ustava Bosne i Hercegovine se poziva na inspiriranost zaštite prava na imovinu iz Opće deklaracije o ljudskim pravima. U popisu ljudskih prava, koja su zagarantovana svim licima na teritoriji Bosne i Hercegovine, Ustav Bosne i Hercegovine navodi i pravo na imovinu (čl. 2. st. 3. tač. k.). Iz

⁹ Protokol br. 1. uz EKLJP, usvojen u Parizu 22. marta 1952.

¹⁰ St. 37. predmet *Suljagić protiv Bosne i Hercegovine*, zahtjev br. 27912/02, Strazbur, presuda od 03. novembra 2009.

¹¹ *Ibid.* Vidi više u: par. 61. *case of Sporrang and Lönnroth v. Sweden*, Application no. 7151/75; 7152/75, Judgment of the 23. September 1982., par. 55. *case of Iatridis v. Greece*, Application no. 31107/96, Judgment of the 25. March 1999., par. 52. *case of J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. The United Kingdom*, Application no. 44302/02, Judgment of the 30. August 2007., par. 62. *case of Anheuser-Busch Inc. v. Portugal*, Application no. 73049/01, Judgment of the 11. January 2007., par. 98 *case of Ališić and others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, Application no. 60642/08, Judgment of the 16. July 2014., par. 44. *case of Immobiliare Saffi v. Italy*, Application no. 22774/93, Judgment of the 28. July 1999., par. 134. *case of Broniowski v. Poland*, Application no. 31443/96, Judgment of the 22. June 2004., and par. 93. *case of Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia*, Application no. 71243/01, Judgment of the 25. October 2012.

¹² Vidi više u: A. Budak, *Pravo na imovinu u kontekstu ljudskih prava sa posebnim osvrtom na praksu Evropskog suda za ljudska prava*, Socijalna politika, Institut za političke studije, God. 54., br. 1/2019., Beograd, str. 13-14., i par. 108-114. *case of Beyeler v. Italy*, Application no. 33202/96, Judgment of the 5. January 2000.

¹³ Ustav Bosne i Hercegovine- Aneks IV Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i “Sl. glasnik BiH”, br. 25/2009 - Amandman I.

navedenog proizilazi da Ustav Bosne i Hercegovine eksplicitno garantuje i štiti nepovredivost imovine i prava vlasništva, pa na osnovu toga svi ljudi zadržavaju slobodu kretanja i slobodu prometa roba, usluga i kapitala na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine.¹⁴ Isto tako, Ustav Federacije Bosne i Hercegovine¹⁵ u katalogu ljudskih prava garantira zaštitu prava na imovinu (čl. 1. st. 1. tač. k.). Ustav Republike Srpske¹⁶ propisuje jednaku pravnu zaštitu svih oblika vlasništva, a oduzimanje ili ograničavanje ovog prava može se propisati samo zakonom i uz pravičnu naknadu (čl. 54. i čl. 56. st. 1.). U istom Ustavu se određuje i mogućnost zakonskog ograničenja raspolaganja ili posebnog načina korištenja dijela sredstava osoba, fizičkih ili pravnih, za vrijeme ratnog stanja, neposredne ratne opasnosti ili vanrednog stanja (čl. 56. st. 2.). Pored toga, strane pravne osobe mogu steći pravo vlasništva i prava na osnovu ulaganja kapitala u skladu sa zakonom, ali se ta prava ne mogu ograničiti ili oduzeti zakonom ili drugim propisom (čl. 57. st. 1. i 2.). Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁷ kod propisivanja osnovnih prava i obaveza garantuje da svako ima pravo na mirno i neometano uživanje svoje privatne imovine. Nijednom licu imovina neće biti oduzeta, ekspropisana ili na bilo koji način umanjena bez njegove saglasnosti, osim na način predviđen zakonom i mjeri u kojoj je to potrebno radi ostvarivanja općeg dobra (čl. 13. st. 5.). Kantonalni ustavi ne propisuju posebnu zaštitu prava na imovinu, već se primjenjuju mjere zaštite ljudskih prava i sloboda utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine.

Pojam imovine je bio poznat još u rimskom pravu i bio je usko vezan za porodicu, pa su Rimljani za njegovo označavanje koristili izraze *bona* i *familia pecuniaque*, ali i *patrimonium*.¹⁸ Od 19. stoljeća pa nadalje su se počele intenzivno razvijati studije o pojmu imovine zahvaljujući sljedećim teorijama: subjektivističkoj ili klasičnoj i objektivističkoj ili teoriji cilja (namjene). Subjektivističku teoriju su postavili Aubry i Rau, te ista uprkos određenim

¹⁴ S. Dedić, Z. Begić, "Ustavopravna pozicija prava na imovinu i prava vlasništva u Bosni i Hercegovini", *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru* - Naučna konferencija "Zaštita ljudskih prava u BiH", God. 3., br. 3/2019, Mostar, str. 113.

¹⁵ Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, "Sl. novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 1/1994, 13/1997, 16/2002, 22/2002, 52/2002, 60/2002, 18/2003 - 63/2003, 9/2004, 32/2007- ispr., 20/2004, 33/2004, 71/2005, 72/2005, 88/2008 i 79/2022.

¹⁶ Ustav Republike Srpske, "Sl. glasnik Republike Srpske", br. 21/1992 - prečišćen tekst, 28/, 1994, 8/1996, 13/1996, 15/1996 - ispr., 16/1996, 21/1996, 21/2002, 26/2002 - ispr., 30/2002 - ispr., 31/2002, 69/2002, 31/2003, 98/2003, 115/2005, 117/2005 i 48/2011 i "Sl. glasnik Bosne i Hercegovine", br. 73/2019 - odluka US BiH.

¹⁷ Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, "Sl. glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine", br. 2/2010- prečišćen tekst.

¹⁸ M. Vukićević, *Ustavnosudska zaštita prava na imovinu*, Master rad, Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sjedištem u Kosovskoj Mitrovici, Kosovska Mitrovica, 2022., str. 3.

kritikama danas preovladava u većini pravnih sistema. Oni su smatrali da je imovina skup prava i obaveza, koji pripadaju jednom subjektu, odnosno da ista proizilaze iz subjektiviteta, jer su objekti, koji je čine podvrgnuti volji subjekta, odnosno njegovoj vlasti.¹⁹ Imovina ima više značenja i to kao: ekonomska, pravna i knjigovodstvena kategorija. U ekonomskom smislu imovina je skup dobara koja pripadaju određenom subjektu, dok u pravnom predstavlja skup subjektivnih imovinskih prava predstavljenih jednim nosiocem.²⁰

Kao jedna od osnovnih kategorija građanskog prava, pojam imovine je neodvojiv od aktive i pasive zajedno. Tako aktiva obuhvata sva prava (relativna-obligaciona i apsolutna-stvarna), dok pasiva obuhvata samo obaveze, odnosno relativna prava (obligaciona).²¹ To znači da je imovina neraskidivo povezana sa svojim nosiocem, za sve vrijeme njegovog postojanja, jer bez imovine to lice ne može stupiti u građanskopravne odnose.²²

U našem krivičnom zakonodavstvu samo Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine²³ (u daljem tekstu: KZ FBiH) ne definiše pojam imovine. Ostala tri krivična zakona u suštini na isti način određuju da imovina obuhvata imovinu svake vrste, bilo da se sastoji u stvarima ili pravima, bilo materijalnu ili nematerijalnu, pokretnu ili nepokretnu, te pravne dokumente ili instrumente kojima se dokazuje pravo na imovinu ili interes u odnosu na takvu imovinu.²⁴

EKLJP imovinu tretira kao autonomni pojam, što znači da EKLJP neku pravnu poziciju može smatrati imovinskom, čak i ako domaće zakonodavstvo tu poziciju ne tretira kao takvu.²⁵ Dakle, koncept imovine iz EKLJP je nezavisan

¹⁹ Subjektivistička teorija, koja se još naziva i personalistička ima sljedeće osnovne postavke: samo pravni subjekti mogu imati imovinu, zatim svi subjekti imaju imovinu, čak ako im u određenom trenutku ne pripada nijedna stvar, odnosno drugo dobro i svaki pravni subjekt ima samo jednu imovinu. Iz toga proizilazi da je imovina jedinstvena (nedjeljiva). Vidi više u: Nikšić, S., *Imovina u građanskom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62., no. 5-6/2012., Zagreb, str. 1599-1630.

²⁰ U literaturi se navodi da ima smisla i imovina kao knjigovodstvena kategorija, ali da se ne smije identificirati s pravnim pojmom imovine. Vidi više u: P. Klarić, M. Vedriš, *Građansko pravo - opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 94-98.

²¹ I. Babić, *Uvod u građansko pravo i stvarno pravo*, Projuris, Beograd, 2014., str. 69.

²² M. Vukićević, loc. cit.

²³ Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, "Sl. novine FBiH", br. 36/2003, 21/2004-isp., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017.

²⁴ Čl. 1. st. 27. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, "Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003-isp., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/2021., čl. 123. st. 1. tač. 25. Krivičnog zakona Republike Srpske, "Sl. glasnik RS", br. 64/2017, 104/2018-odluka US, 15/2021 i 89/2021., čl. 2. st. 25. Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, "Sl. glasnik BD BiH", br. 10/03, 45/04, 06/05, 21/10. 52/11, 9/13, 26/16, 13/17, 50/18 i 19/20.

²⁵ N. Ademović, J. Marko, G. Marković, *Ustavno pravo Bosne i Hercegovine*, Konrad Adenauer Stiftung, Sarajevo, 2012., str. 301.

od onog iz domaćeg zakonodavstva. Prema tom konceptu, pojam imovine je generički (zajednički) pojam, koji obuhvata niz različitih imovinsko-pravnih interesa koji predstavljaju postojeću, a ne buduću ekonomsku vrijednost.²⁶

Zaštita imovine se u najvećoj mjeri obezbjeđuje mjerama građanskog i privrednog prava, jer je krivično pravo fokusirano najviše na zaštitu pokretnina, pa tek onda određenih imovinskih prava i interesa. Krivičnopravna zaštita imovine u našem krivičnom zakonodavstvu ostvaruje se propisivanjem sljedećih krivičnih djela: krađa (čl. 286. KZ FBiH, čl. 224. KZ RS i čl. 280. KZ BD BiH), šumska krađa (čl. 224a. KZ RS), krađa energije (čl. 225. KZ RS), teška krađa (čl. 287. KZ FBiH, čl. 226. KZ RS i čl. 281. KZ BD BiH), razbojnička krađa (čl. 288. KZ FBiH, čl. 228. KZ RS i čl. 282. KZ BD BiH), razbojništvo (čl. 289. KZ FBiH, čl. 227. KZ RS i čl. 283. KZ BD BiH), utaja (čl. 290. KZ FBiH, čl. 229. KZ RS i čl. 284. KZ BD BiH), oduzimanje tuđe pokretnine (čl. 291. KZ FBiH i čl. 285. KZ BD BiH), protivpravno zauzimanje nekretnine od općeg značaja (čl. 292. KZ FBiH i čl. 286. KZ BD BiH), oštećenje tuđe stvari (čl. 293. KZ FBiH i čl. 287. KZ BD BiH), oštećenje i oduzimanje tuđe stvari (čl. 240. KZ RS), prevara (čl. 294. KZ FBiH, čl. 230. KZ RS i čl. 288. KZ BD BiH), iznuda (čl. 295. KZ FBiH, čl. 232. KZ RS i čl. 289. KZ BD BiH), ucjena (čl. 296. KZ FBiH, čl. 233. KZ RS i čl. 290. KZ BD BiH), zloupotreba povjerenja (čl. 297. KZ FBiH, čl. 234. KZ RS i čl. 291. KZ BD BiH), lihvarstvo ili zelenaštvo (čl. 298. KZ FBiH, čl. 235. KZ RS i čl. 292. KZ BD BiH), prevara povjerilaca (čl. 299. KZ FBiH i čl. 293. KZ BD BiH), prikrivanje (čl. 300. KZ FBiH, čl. 236. KZ RS i čl. 294. KZ BD BiH), paljevina (čl. 301. KZ FBiH, čl. 243. KZ RS i čl. 295. KZ BD BiH), zloupotreba osiguranja (čl. 302. KZ FBiH i čl. 296. KZ BD BiH), organizovanje nedozvoljenih igara na sreću (čl. 231. KZ RS), protivzakonito useljenje (čl. 237. KZ RS), protivpravno zauzimanje zemljišta (čl. 238. KZ RS), dogovaranje ishoda takmičenja (čl. 239. KZ RS), oštećenje stambenih i poslovnih zgrada i posebnih dijelova zgrade (čl. 241. KZ RS), oštećenje tuđih prava (čl. 242. KZ RS), prisvajanje, uništenje ili oštećenje spomenika kulture, zaštićenih objekata prirode ili drugih predmeta koji su od posebnog kulturnog ili historijskog značaja (čl. 244. KZ RS) i iznošenje u inostranstvo predmeta koji su od posebnog kulturnog ili historijskog značaja ili prirodnih rijetkosti (čl. 245. KZ RS). Kod navedenih krivičnih djela imovina je jedini objekt zaštite. Pored navedenih krivičnih djela, postoje i druga krivična djela gdje je imovina sekundarni objekt zaštite u odnosu na neku drugo dobro, pravo ili interes kao objekt. To su krivična djela protiv: privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa, opće sigurnosti ljudi i imovine, sigurnosti javnog prometa, službene i druge odgovorne funkcije itd.

²⁶ *Ibid.*

2. Krađa

Krivično djelo krađe je jedno od najstarijih krivičnih djela, jer je čovjek kao pojedinac oduvijek težio ka prisvajanju materijalnih stvari. Predmetno krivično djelo je zastupljeno u svim krivičnim zakonodavstvima savremenih država. Generalno gledajući, u strukturi kriminaliteta krađa je jedno od najčešće počinjenih i otkrivenih krivičnih djela. Prema našem pozitivnom krivičnom zakonodavstvu krađu čini onaj ko tuđu pokretninu oduzme drugome s ciljem da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugome protivpravnu imovinsku korist (čl. 286. st. 1. KZ FBiH i čl. 280. st. 1. KZ BD BiH). Ipak, po KZ RS prisutne su određene razlike, pa tako krađu čini onaj ko oduzme tuđu pokretnu stvar u namjeri da je protivpravno prisvoji (čl. 224. st. 1.). Razlika je u tome što po KZ RS počinitelj krađe samo za sebe pribavlja protivpravnu imovinsku korist (*animus lucri faciendi*). Ostali osnovni elementi ove inkriminacije su identični i to su: a) radnja počinjenja je oduzimanje stvari, b) objekt (predmet) je tuđa pokretna stvar, i c) namjera da se prisvajanjem tuđe pokretne stvari pribavi protivpravna imovinska korist. U navedenim odredbama za ovaj osnovni oblik krađe ili običnu krađu propisana kazna je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Krivični zakoni predviđaju postojanje sljedećih oblika krađe: lakši (privilegovani) oblik i tešku krađu (kvalifikovani), a KZ RS još šumsku krađu²⁷ i krađu energije²⁸.

Lakši oblik krađe postoji ako počinitelj ukrade stvar male vrijednosti s

²⁷ Šumsku krađu čini onaj ko radi krađe u šumi obori stabla u količini većoj od pet kubnih metara. Za ovo krivično djelo je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine (čl. 224a. st. 1.). Ko počini to isto djelo u namjeri prodaje ili ako je količina oborenog drveta veća od dvadeset kubnih metara, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina i novčanom kaznom (čl. 224a. st. 2.).

²⁸ Krađu energije čini onaj ko suprotno važećim propisima priključi energetske objekte, uređaje ili instalacije na energetska mrežu, bez izdate saglasnosti i zaključenog ugovora o priključenju, ili ko izvrši neovlašćeno priključenje na mrežu nakon izvršene obustave isporuke električne ili toplotne energije ili prirodnog gasa, kada tehničko izvedeno stanje omogućava korišćenje električne ili toplotne energije ili prirodnog gasa bez mjernog uređaja, mimo mjernog uređaja ili preko mjernog uređaja na kojem je onemogućeno pravilno mjerenje, ko izvrši skidanje ili oštećenje plombe operatora distributivnog sistema sa mjernog uređaja ili ko koristi električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas preko neovlašćeno zamijenjenog mjernog uređaja ili ko drugima omogući priključenje objekata, uređaja i instalacija preko svojih objekata, uređaja i instalacija ili onemogućiti ovlašćenim licima operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema bezbjedan, potpun i neometan pristup mjernim uređajima i instalacijama, kao i mjestu priključka i mjerenja radi očitavanja, provjere ispravnosti, otklanjanja kvarova, zamjene, održavanja i kontrole ispravnosti mjernih i drugih uređaja sa mjernim ormanima, uređenja mjernog mjesta i obustave isporuke energije. Za ovo krivično djelo je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine i novčana kazna (čl. 225. st. 1.). Ako je počinitelj tog krivičnog djela krajnji kupac, kazniće se kaznom zatvora do dvije godine i novčanom kaznom (čl. 225. st. 2.).

ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti (čl. 286. st. 2. KZ FBiH, čl. 224. st. 2. KZ RS i čl. 280 st. 2. KZ BD BiH). Po KZ RS mala vrijednost ukradene stvari ne prelazi iznos od 300 KM, dok po sudskoj praksi u FBiH ne prelazi iznos od 500 KM.²⁹ Prema KZ FBiH i KZ BD BiH propisana kazna je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je sukladno KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Još jedna razlika je što se po KZ RS za lakši oblik krađe krivično gonjenje poduzima isključivo po prijedlogu oštećenog (čl. 224. st. 4.), dok se po KZ FBiH i KZ BD BiH poduzima *ex officio* od strane javnog tužioca.

Radnja počinjenja krađe je oduzimanje tuđe pokretne stvari. Radnju oduzimanja stvari čine dva vremenska trenutka, koji se najčešće vremenski poklapaju, ali ne i nužno, a to su: prekid tuđeg držanja i zasnivanje vlastitog. Do prekida držanja kod ovog krivičnog djela dolazi jedino ako se stvar uzima bez pristanka žrtve.³⁰ S obzirom da se stvar oduzima od drugog, to znači da se mora nalaziti u tuđem držanju (pritežanju) i da se iz njega oduzima.³¹ Držalac stvari je najčešće njen vlasnik, ali to može biti i lice kojem je npr. stvar povjerena na čuvanje, data na poslugu, pa čak i ona koja je ukradena.³²

O tome kada je krađa dovršena u teoriji krivičnog prava postoji više teorija i to: a) *teorija kontrektacije (kontaktacije)*, po kojoj oduzimanje postoji već samim dodirivanjem tuđe pokretne stvari u cilju njenog prisvajanja, b) *teorija amocije*, po kojoj nije dovoljno da je stvar dodirnuta, već da je pomjerena sa mjesta na kojem se nalazila, c) *teorija ablacije*, po kojoj je potrebno da je stvar odnesena sa ranijeg na drugo mjesto, d) *teorija ilacije*, po kojoj oduzimanje postoji kad je stvar odnesena i sklonjena na neko sigurno mjesto, i e) *teorija aprehenzije*, po kojoj je oduzimanje tuđe stvari počinjeno tek onda kada je počinitelj uspostavio svoj držanje na njoj, tj. kad je počeo s njom da faktički raspolaže i kad je prekinuo ranijeg držaoca u držanju te stvari.³³ Ovo posljednje shvatanje danas preovladava, prema kojem je stvar oduzeta onda kada je

²⁹ Pravno shvatanje Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (VSFBiH), br. Su-1728/04 od 16.11.2004.

³⁰ Vidi više u: I. Martinović, *Radnja oduzimanja stvari kod krađe i drugih imovinskih delikata*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 22., br. 1/2015., Zagreb, str. 87-88.

³¹ Iako su optuženi, nakon što su ukradenu žicu stavili u vreću i ponijeli sa sobom bili spriječeni u odnošenju, izvršili su svršeno krivično djelo krađe, a ne pokušano, jer su na oduzetoj žici zasnovali svoje pritežanje, a to je dovoljno da se djelo krađe smatra svršenim. Odluka Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine, Kž. 1400/61 od 17.04.1962. Čejović, B., *Krivično pravo u sudskoj praksi*, Druga knjiga, Posebni dio, Jugoslavenski zavod za produktivnost rada, Beograd, 1986., str. 708.

³² M. Đorđević, Đ. Đorđević, *Krivično pravo sa tekstom Krivičnog zakonika i osnove privrednoprestupnog i prekršajnog prava*, Projuris, Beograd, 2014., str. 157.

³³ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično pravo II (Krivično pravo posebni dio)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2005., str. 244.

počinilac zasnovao svoje držanje u odnosu na stvar.

Objekt (predmet) krađe mora biti tuđa pokretna stvar. To znači da ta stvar nije u vlasništvu one osobe koja je oduzima. Ta stvar mora imati određenu novčanu vrijednost da bi se njenim prisvajanjem pribavila imovinska korist (npr. novac, nakit, slika i sl.).³⁴ Naše krivično zakonodavstvo pod pokretnom stvari podrazumijeva i svaku proizvedenu ili sakupljenu energiju za davanje svjetlosti, toplote ili kretanja, kao i telefonske i drugi impulse (čl. 1. st. 30. KZ BiH, čl. 2. st. 30. KZ FBiH, čl. 123. st. 1. tač. 18. KZ RS i čl. 2. st. 31. KZ BD BiH), te kompjuterski podatak ili program po KZ RS. Predmet krađe mogu biti i: stvari zabranjene u prometu (npr. opojna droga, oružje, eksploziv i sl.) i tzv. zbirne stvari (npr. žito, neko alkoholno piće i sl.).³⁵

Predmet krađe ne mogu biti: a) napuštene (derelikcija) i izgubljene stvari), b) stvari bez vlasnika, odnosno stvari koje predstavljaju opšte, zajedničko dobro (*res extra commercium i res communes*), c) divlje životinje, ribe, vazduh i sl., koji objekt krađe mogu biti ako se nalaze u nečijem držanju i vlasništvu, kao npr. životinje u zoološkom vrtu, ribe u ribnjaku, komprimirani vazduh i sl., d) lične stvari poput lične karte, pasoša, studentskog indeksa i sl., izuzev ako bi počinilac imao namjeru da prodajom iste stvari na crnom tržištu pribavi protivpravnu imovinsku korist, e) čovjek³⁶, ali mogu biti pojedini dijelovi tijela odvojeni od njega, kao npr. odsječena kosa, koja se može koristiti za pravljenje i perike i tako imati imovinsku vrijednost, i f) leš čovjeka³⁷, osim onih leševa, koji imaju imovinsku vrijednost, kao što su oni u Anatomskom institutu, gdje se koriste u naučno-istraživačke svrhe ili predmeti koji se nalaze na lešu, kao npr. nakit, odijelo i sl.³⁸

³⁴ Postavlja se pitanje da li ček može da bude predmet krađe? Prema presudi Vrhovnog suda Srbije, Kž. 2376/61 od 17.01.1962. iako je ček u momentu oduzimanja od strane optuženog, bio bez nominalne vrijednosti, optuženi je isti oduzeo sa namjerom da njegovim prisvajanjem pribavi sebi protivpravnu imovinsku korist, s obzirom da je ček bio blanko i sa potpisom direktora preduzeća. Bez obzira što je optuženi, da bi realizovao imovinsku korist, morao prethodno da popuni iznos na čeku, njegov umišljaj je bio upravljen na oduzimanje čeka. Isti sud je u presudi Kž. 938/67 od 15.08.1967. zauzeo stav da krađa čekova na ime predstavlja nepodoban pokušaj izvršenja krivičnog djela krađe s obzirom da se naplata takvog čeka redovnim putem ne može izvršiti, jer glasi na određeno ime. B. Čejović, op. cit., str. 706.

³⁵ Z. Stojanović, N. Delić, *Krivično pravo posebni deo*, Pravna knjiga, Beograd, 2013., str. 138-139.

³⁶ V. Čupina, *Krivična djela protiv imovine sa elementima prinude*, Doktorska disertacija, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, Novi Sad, 2017., str. 137.

³⁷ *Ibid.*, str. 138.

³⁸ Z. Stojanović, O. Perić, *Krivično pravo posebni deo*, Pravna knjiga, Beograd, 2011., str. 134-137.

Počinitelj ovog krivičnog djela može biti svaka osoba.³⁹ Počinioca krađe ili kradljivca Henting definiše kao osobu, koja svojim djelovanjem iskazuje otvoreno nepoštivanje prema tuđoj imovini i kojoj je istodobno nepovrediv tabu na njezinoj vlastitoj imovini.⁴⁰

Na subjektivnom planu kod počinioca mora postojati umišljaj, kao oblik krivice, koji obuhvata sva obilježja krađe i sadrži *namjeru* počinioca da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist.⁴¹ Upravo namjera⁴² čini krađu specifičnom u odnosu na druga krivična djela iz grupe krivičnih djela protiv imovine. Neophodno je samo da postoji ta namjera i nije bitno da li je došlo do prisvajanja stvari i pribavljanja protivpravne imovinske koristi.⁴³ Neće postojati krivično djelo krađe ako je tuđa pokretna stvar oduzeta u namjeri da se sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist, a namjera ne obuhvata i prisvajanje niti ako se krađa preduzima samo radi privremenog korištenja, koje ne umanjuje vrijednost stvari.⁴⁴

Zakonom je predviđeno da se počinitelj može osloboditi od kazne, ako se pokaje (iskreno kajanje po KZ RS) tako što vrati ukradenu stvar oštećenom prije nego što je saznao da je djelo otkriveno (čl. 286. st. 3. KZ FBiH, čl. 246. KZ RS i čl. 280. st. 3. KZ BD BiH).

3. Istraživanje sudske prakse

3.1. Uzorak i metode u empirijskom istraživanju

U radu je korišten uzorak od 628 osoba koje su optužene za počinjenje krivičnog djela krađe na području Tuzlanskog kantona. Podaci o uzorku odnose se na period od 2018. do 2021. godine.

Varijable korištene u istraživanju su:

- *Udio broja optuženih osoba za krivično djelo krađe u ukupnom broju optuženih osoba za krivična djela protiv imovine,*
- *Vrsta odluke,*
- *Spol optuženih osoba,*

³⁹ S. Horović, *Kazneno pravo (Posebni dio)*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2000., str. 145.

⁴⁰ D. Derenčinović, A. M. Getoš, *Uvod u kriminologiju sa osnovama kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 108.

⁴¹ S. Horović, loc. cit.

⁴² Prema Odluci Okružnog suda u Nišu, Kž. 407/77 od 10.06.1977., bez obzira što se okrivljeni priključio na gradsku električnu mrežu, protivno propisima, ne čini krivično djelo krađe, jer je za ostvarivanje ovog djela potrebna i namjera da sebi ili drugome pribavi protivpravnu imovinsku korist. Čejović, B., op. cit. str. 709.

⁴³ Z. Stojanović, O. Perić, op. cit., str. 138.

⁴⁴ *Ibid.*

- *Godine starosti optuženih osoba,*
- *Zaposlenost optuženih osoba,*
- *Bračno stanje optuženih osoba,*
- *Ranija osuđivanost optuženih osoba,*
- *Zastupljenost izrečenih kazni zatvora za krivično djelo krađe,*
- *Zastupljenost izrečenih novčanih kazni za krivično djelo krađe i*
- *Zastupljenost izrečenih sudskih opomena za krivično djelo krađe.*

Prikupljanje podataka koji su korišteni u ovom radu izvršeno je ustupanjem istih od strane Federalnog zavoda za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine.

3.1.1. Statistička obrada podataka

Za statističku obradu podataka korištena je deskriptivna analiza, u okviru koje je utvrđena distribucija frekvencija i procenti za svaku varijablu, nakon čega su rezultati prezentirani tabelarno i kroz grafikone.

3.2. Rezultati i diskusija

Tabela 1. *Udio broja optuženih osoba za krivično djelo krađe u ukupnom broju optuženih osoba za krivična djela protiv imovine na području Tuzlanskog kantona po godinama.*

	Krađa	Krivična djela protiv imovine	%
2018.	228	776	29,38
2019.	156	618	25,24
2020.	120	430	27,91
2021.	124	387	32,04
UKUPNO	628	2.211	28,40

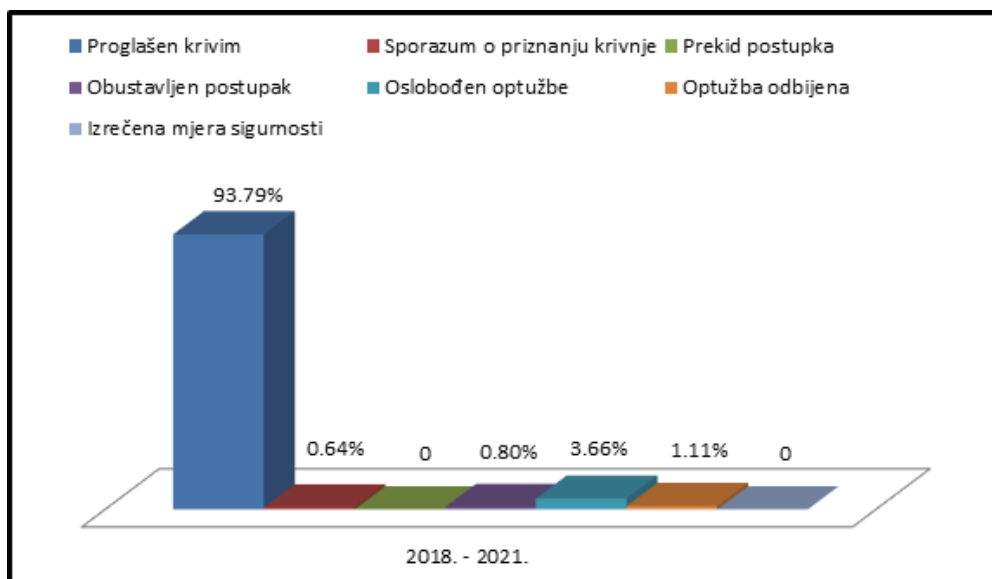
Iz navedenih podataka u Tabeli 1. može se zaključiti da iz godine u godinu broj optuženih osoba za krivična djela protiv imovine konstantno opada, pa je tako 2018. godine bilo 776 optuženih osoba za krivična djela protiv imovine, dok je u 2021. godini taj broj iznosio 387. U navedenom periodu prikazanom u Tabeli 1. udio krivičnog djela krađe u ukupnom broju optuženih osoba za krivična djela protiv imovine iznosi okvirno oko jedne trećine, iz čega proizilazi konstatacija da je krivično djelo krađe veoma učestalo krivično djelo u okviru krivičnih djela protiv imovine. Razlog za konstantan pad optuženih

osoba za krivična djela protiv imovine, pa i za krivično djelo krađe možemo naći u negativnoj stopi priraštaja stanovništva koja pogađa posebno Bosnu i Hercegovinu, kao i uostalom sve zemlje regije, te u sve većem odlasku stanovništva iz Bosne i Hercegovine u inostrane zemlje bilo na privremeni rad, bilo sa namjerom trajnog boravka i stalnog zaposlenja.

Tabela 2. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na vrstu odluke.

Vrsta odluke	f	%
Proglašen krivim	589	93,79
Sporazum o priznanju krivnje	4	0,64
Prekid postupka	0	0
Obustavljen postupak	5	0,8
Oslobođen od optužbe	23	3,66
Optužba odbijena	7	1,11
Izrečena mjera sigurnosti	0	0
UKUPNO	628	100,00

Grafikon 1. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na vrstu odluke.

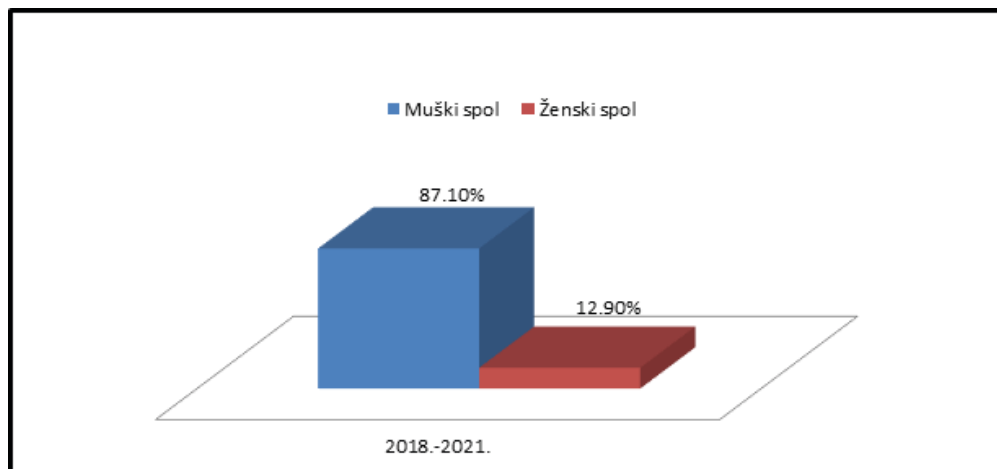

Prema podacima iz Tabele 2. i Grafikona 1. evidentno je da je izuzetno visok procenat osoba koje su oglašene krivim, njih 589 (93,79%). Također, evidentno je i da udio optuženih osoba koje su zaključile sporazum o priznanju krivnje iznosi manje od 1 %, što bi moglo implicirati veći i konkretniji angažman Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona kako bi se ovaj procenat povećao, jer je općepoznato da se zaključivanjem sporazuma o priznanju krivnje krivični postupak završava brže, efikasnije i ekonomičnije. Iznenadjući je podatak da niti jednoj optuženoj osobi za krivično djelo krađe nije izrečena mjera sigurnosti, pogotovo ako imamo u vidu svrhu izricanja mjera sigurnosti (otklanjanje stanja i uzroka koji poticajno djeluju na počinjenje krivičnih djela), mada bi za siguran zaključak ipak trebalo izvršiti uvid u svaki pojedinačni krivični spis, a razloge bi mogli naći u tome što bi najčešće radi utvrđivanja razloga za izricanje mjera sigurnosti trebalo vršiti dodatne radnje i odgovarajuća vještačenja, što svakako usložnjava efikasan i brz završetak krivičnog postupka.

Tabela 3. Zastupljenost optuženih lica za krivično djelo krađe u odnosu na spol.

Spol	f	%
Muški	547	87,1
Ženski	81	12,9
UKUPNO	628	100,0

Grafikon 2. Zastupljenost optuženih lica za krivično djelo krađe u odnosu na spol.

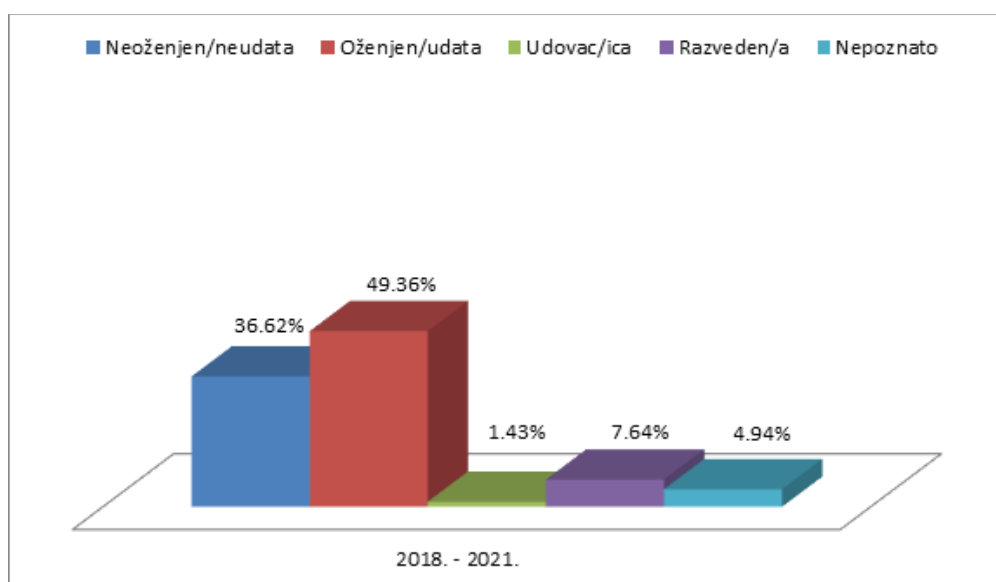

U Tabeli 3. i Grafikonu 2. prezentirana je zastupljenost optuženih lica za krivično djelo krađe za period od 2018. do 2021. godine, u odnosu na spol. Od ukupno 628 optuženih osoba, 547 (87,1%) su muškog, a 81 (12,9 %) ženskog spola.

Tabela 4. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na bračni status.

Bračni status	f	%
Neoženjen/neudata	230	36,62
Oženjen/udata	310	49,36
Udovac/ica	9	1,43
Razveden/a	48	7,64
Nepoznato	31	4,94
UKUPNO	628	100,00

Grafikon 3. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na bračni status.

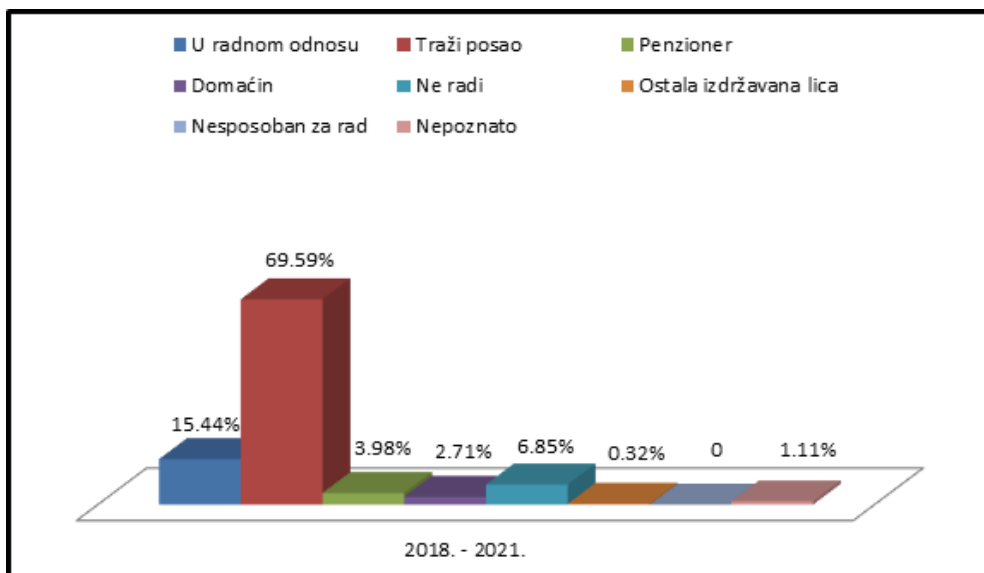
Kada je u pitanju zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na bračni status za period 2018. – 2021., zabrinjavajući je podatak da za navedeni period ima više oženjenih/udatih optuženih osoba, njih 310 (49,36%) u odnosu na broj neoženjenih/neudatih optuženih osoba, njih 230 (36,62%), jer bi po prirodnom stanju stvari oženjene/udate osobe trebale imati mirniji i stabilniji lični i porodični život, te bi se znatno manje trebale nalaziti u ulozi optuženih osoba. Razloge za ovakve pokazatelje iz Tabele 4. i Grafikona

3. bismo eventualno mogli naći u vrlo složenoj i teškoj ekonomskoj situaciji u našoj zemlji, pri čemu vršenje krivičnog djela krađe od strane oženjenih/udatih optuženih osoba zasigurno svoje uzroke ima u opštoj neimaštini i pokušaju obezbjeđivanja egzistencije za sebe i svoju porodicu. Po našem mišljenju nije zanemariv broj optuženih osoba sa nepoznatim bračnim statusom, čak 5%, pa bi se moglo zaključiti da bi državni organi prilikom vođenja krivičnog postupka na temeljitiji i precizniji način trebali utvrđivati sve lične podatke optuženih osoba, pa između ostalog i njihov bračni status.

Tabela 5. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na radni status.

Radni status	f	%
U radnom odnosu	97	15,44
Traži posao	437	69,59
Penzioner	25	3,98
Domaćin	17	2,71
Ne radi	43	6,85
Ostala izdržavana lica	2	0,32
Nesposoban za rad	0	0
Nepozanato	7	1,11
UKUPNO	628	100,00

Grafikon 4. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na radni status.

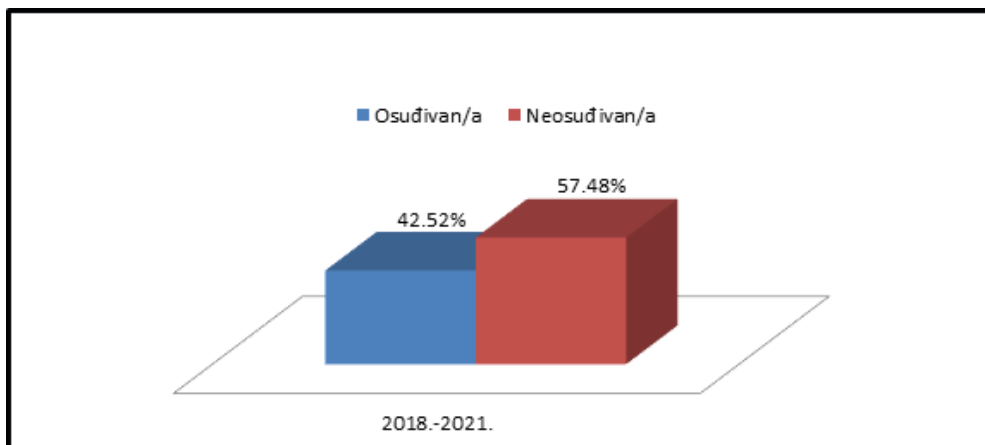

U pogledu zastupljenosti optuženih lica za krivično djelo krađe u odnosu na radni status za period 2018. – 2021. pokazatelji iz Tabele 5. i Grafikona 4. su očekivani. Najviše je optuženih osoba koje traže posao, njih čak 437 (69,59%), ne radi njih 43 (6,85%), a samo 97 (15,44%) su u radnom odnosu. Nezaposlene osobe ne ostvaruju prihode, pa je krađa jedan od načina na koji ove osobe dolaze do prihoda, odnosno sredstava za život. Ovi podaci također upućuju na značajan sociološki problem, gdje nezaposlenost može biti uzrok nezadovoljstva, koje može proizvoditi različite negativne posljedice po pojedinca, a time i društvo, poput određenih neprihvatljivih oblika ponašanja, pa sve do počinjenja različitih krivičnih djela.

Tabela 6. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na raniju osuđivanost.

Ranija osuđivanost	f	%
Osuđivan/a	267	42,52
Neosuđivan/a	361	57,48
UKUPNO	628	100,0

Grafikon 5. Zastupljenost optuženih lica za krivično djelo krađe u odnosu na raniju osuđivanost.

U Tabeli 6. i Grafikonu 5. dat je prikaz zastupljenosti optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na raniju osuđivanost za period 2018. - 2021. Uočava se da je ranije neosuđivanih osoba bilo 361 (57,48%), što je za 14,96% više u odnosu na osuđivane kojih je bilo 267 (42,52%) osoba. Iako je procentualno više optuženih osoba koje su neosuđivane, veliki procenat povratnika u počinjenju krivičnih djela ukazuje da proces resocijalizacije koji se primjenjuje prema osuđenicima nije dao očekivane rezultate. U tom smislu bilo bi potrebno provesti dodatna istraživanja koja bi pokazala nedostatke u programima resocijalizacije i eventualne pravce djelovanja za njihovo unapređenje.

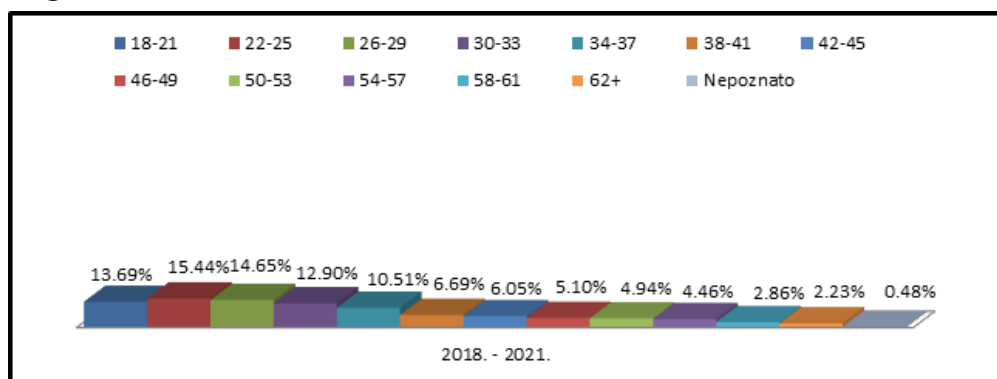
Tabela 7. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na godine starosti.

Godine starosti	f	%
18-21	86	13,69
22-25	97	15,44
26-29	92	14,65
30-33	81	12,90
34-37	66	10,51
38-41	42	6,69

KRIVIČNO DJELO KRAĐE U PRAKSI OPĆINSKIH SUDOVA NA PODRUČJU
TUZLANSKOG KANTONA

42-45	38	6,05
46-49	32	5,10
50-53	31	4,94
54-57	28	4,46
58-61	18	2,86
62+	14	2,23
Nepoznato	3	0,48
UKUPNO	628	100,00

Grafikon 6. Zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na godine starosti.

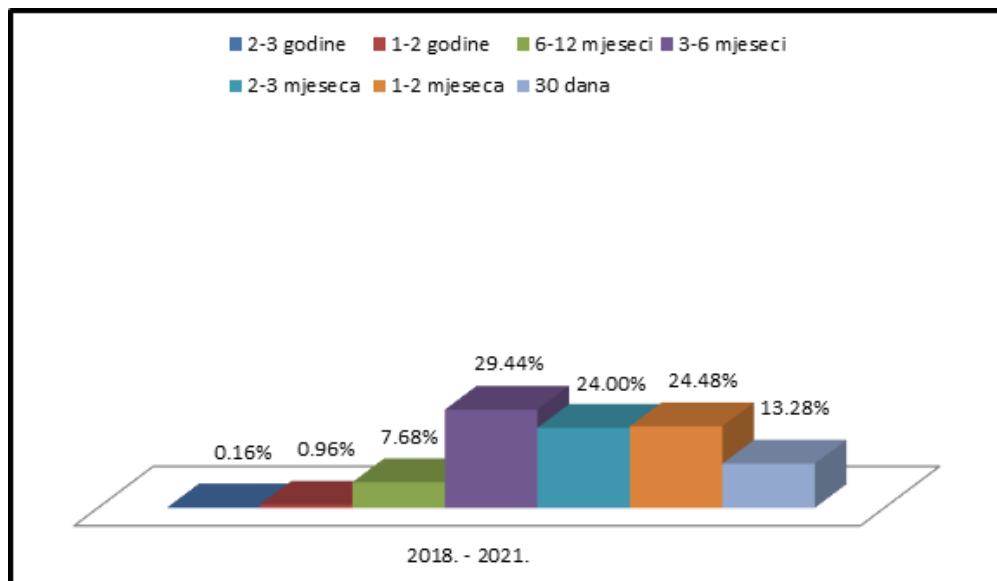

U Tabeli 7. i Grafikonu 6. prezentirana je zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na godine starosti, za period od 2018. - 2021. godine. Uočava se da je najviše njih između 18 i 21 godine starosti, odnosno 86 (13,69%) optuženih osoba, zatim između 22 i 25 godina, 97 (15,44%) optuženih, između 26 i 29 godina starosti njih 92 (14,65%), između 30 i 33 godine 81 optuženi (12,9%), te između 34 i 37 godina starosti, 66 optuženih (10,51%). Najmanje optuženih je između 58 i 61 godine starosti, njih 18 (2,86%) i starosti 62 godine i stariji, njih 14 (2,23%). Iz navedenih podataka uočljivo je da se osobe mlađe životne dobi najčešće pojavljuju kao počinioci krivičnog djela krađe, što je i razumljivo, a uzroke bismo mogli potražiti u nedovoljnoj zrelosti ovih osoba, uticaju lošeg društva, aktivnijem društvenom životu, nepromišljenosti i dr. Radi se o najproduktivnijoj životnoj dobi čovjeka, što ukazuje na značajan sociološki problem.

Tabela 8. Zastupljenost izrečenih kazni zatvora za krivično djelo krađe.

Trajanje kazne zatvora	f	%
2-3 godine	1	0,16
1-2 godine	6	0,96
6-12 mjeseci	48	7,68
3-6 mjeseci	184	29,44
2-3 mjesca	150	24
1-2 mjeseca	153	24,48
30 dana	83	13,28
UKUPNO	628	100,00

Grafikon 7. Zastupljenost izrečenih kazni zatvora za krivično djelo krađe.

Iz Tabele 8. i Grafikona 7. (Zastupljenost izrečenih kazni zatvora za krivično djelo krađe) evidentno je da je samo jednom počinio (0,16%) izrečena kazna zatvora u trajanju između 2-3 godine, a 6 počinilaca (0,96%) izrečena je kazna zatvora u trajanju od 1-2 godine. Najvećem broju počinilaca krivičnog djela krađe izrečena je kazna zatvora u trajanju od 3-6 mjeseci (29,44%), nakon čega možemo vidjeti da su najzastupljenije kazne zatvora u trajanju 1-2 mjeseca

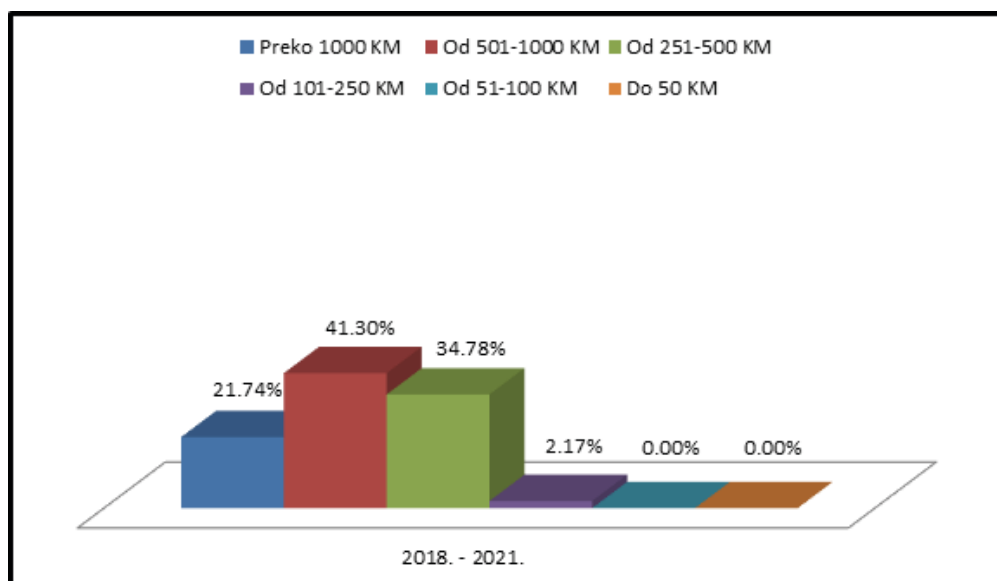
KRIVIČNO DJELO KRAĐE U PRAKSI OPĆINSKIH SUDOVA NA PODRUČJU
TUZLANSKOG KANTONA

(24,48%), te kazna zatvora u trajanju od 2-3 mjeseca (24%). Isto tako nije zanemariv ni broj počinitelaca kojima je izrečena kazna zatvora u trajanju od 30 dana (13,28%). Navedena kaznena politika je sasvim opravdana, jer se ipak ne radi o teškom krivičnom djelu, obzirom da se radi o imovini kao zaštitnom objektu kod krivičnog djela krađe, a ne npr. o životu i tijelu osobe.

Tabela 9. *Zastupljenost izrečenih novčanih kazni za krivično djelo krađe.*

Iznos novčane kazne	f	%
Preko 1000 KM	10	21,74
Od 501-1000 KM	19	41,30
Od 251-500 KM	16	34,78
Od 101-250 KM	1	2,17
Od 51-100 KM	0	0
Do 50 KM	0	0
UKUPNO	628	100,00

Grafikon 8. *Zastupljenost izrečenih novčanih kazni za krivično djelo krađe.*

kazni za krivično djelo krađe u odnosu na iznos novčane kazne za period 2018. – 2021. Imajući u vidu da se radi o krivičnom postupku možemo zaključiti da izrečene novčane kazne nisu visoke, a na odmjeravanje novčane kazne vjerovatno najveći uticaj ima težina krivičnog djela i visina zapriječene kazne zatvora, ali i opće ekonomsko stanje u državi. Najvećem broju optuženih osoba izrečena je novčana kazna u iznosu od 501-1000 KM njih 19 (41,31%), zatim 16 novčanih kazni u iznosu od 251-500 KM, te 10 (21,74%) novčanih kazni u iznosu preko 1000 KM.

Tabela 10. Zastupljenost izrečenih sudskih opomena za krivično djelo krađe.

Sudska opomena	f
Sudska opomena	1
UKUPNO	1

Kada je u pitanju zastupljenost optuženih osoba za krivično djelo krađe u odnosu na izrečenu sudsku opomenu za period 2018. – 2021., možemo vidjeti da se sudska opomena gotovo nikad ne izriče za krivično djelo krađe, odnosno da je izrečena samo jedna sudska opomena za četverogodišnji period, a razloge možemo potražiti možda u tome što se ovo djelo može počiniti samo sa umišljajem, tako da se sudije vjerovatno zbog ovog stepena krivnje ne odlučuju za izricanje sudske opomene (Tabela 10.).

4. Zaključak

Iz svega prethodno navedenog proizilazi da je pravo na imovinu, kao jedno od najvažnijih ljudskih prava u našem društvu oduvijek imalo važnu ulogu. Zaštita imovine kao objekta zaštite ovog prava osim domaćim aktima, prije svega ustavima i zakonima, osigurana je nizom međunarodnih dokumenata. Krivičnopravna zaštita imovine se ostvaruje propisivanjem krivičnih djela protiv imovine, koja su najzastupljenija u praksi. Među tim krivičnim djelima su posebno značajni krađa, teška krađa, te ona koja se čine uz upotrebu prinude, kao što su razbojništvo i razbojnička krađa i sl. U svim krivičnim zakonodavstvima, pa tako i u našem, krađa ima sljedeće osnovne elemente: a) radnja počinjenja je oduzimanje tuđe stvari, b) objekt je tuđa pokretna stvar, i c) mora postojati namjera da se prisvajanjem te stvari sebi ili drugome pribavi

protivpravna imovinska korist. KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH propisuju privilegovani oblik krađe, koji postoji ako je ukradena stvar male vrijednosti. Pod malom vrijednošću u definiciji tog oblika krađe KZ RS određuje iznos do 300 KM, dok iz sudske prakse FBiH proizilazi da je to iznos do 500 KM. Prema KZ FBiH i KZ BD BiH za ovaj oblik krađe propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je posebni maksimum kazne zatvora u KZ RS do jedne godine. Slijedom toga, predlažemo *de lege ferenda* da bi u KZ FBiH i KZ BD BiH trebalo podići posebni maksimum kazne zatvora na jednu godinu, kao što je to slučaj u KZ RS iz sljedeća dva razloga: 1) radi jednake pravne zaštite građana na čitavoj teritoriji Bosne i Hercegovine, i 2) eventualnog smanjenja stope ovog kriminaliteta putem generalne prevencije. Sva tri zakona propisuju isti osnov za oslobađanje od kazne u slučaju da počinitelj vrati ukradenu stvar prije nego što je otkriven.

Rezultati provedenog empirijskog istraživanja pokazuju sljedeće:

- u periodu 2018. – 2021. godina udio broja optuženih osoba za krivično djelo krađe u ukupnom broju optuženih osoba za krivična djela protiv imovine na području Tuzlanskog kantona iznosi okvirno oko jedne trećine što znači da je krivično djelo krađe veoma učestalo krivično djelo u okviru djela protiv imovine;

- 93,79% optuženih osoba je oglašeno krivim, udio optuženih osoba koje su zaključile sporazum o priznanju krivnje iznosi manje od 1 %, a niti jednoj optuženoj osobi za krivično djelo krađe nije izrečena mjera sigurnosti,

- među optuženim za krivičnim djelo krađe preovladavaju osobe muškog spola u čak 87,1 % slučajeva,

- oženjenih/udatih optuženih osoba za krivično djelo krađe je 49,36%, što je dosta veliki procenat u odnosu na broj neoženjenih/neudatih optuženih osoba kojih je 36,62%, a nije zanemariv ni broj optuženih osoba sa nepoznatim bračnim statusom, njih čak oko 5%,

- svega 15,44 % optuženih osoba je zaposleno, što ukazuje na važan i alarmantan ekonomski problem, jer se sa povećanjem nezaposlenosti povećava nezadovoljstvo, pa samim time i broj krivičnih djela,

- veliki je procenat i povratnika 42,52 %, što pokazuje da proces resocijalizacije, koji je proveden ranije, nije dao očekivane rezultate,

- starost optuženih osoba se kreće od 18 do 37 godina života, što pokazuje da se osobe mlađe životne dobi najčešće pojavljuju kao počinioci krivičnog djela krađe,

- najvećem broju je izrečena kazna zatvora u trajanju od 3 do 6 mjeseci, njih 29,44%, i

- u 41,31% slučajeva je izrečena novčana kazna u iznosu od 501-1000 KM.

Iz provedenog istraživanja možemo zaključiti da nam je određeni broj

ličnih podataka o optuženim osobama u ustupljenim podacima ostao nepoznat, što ne korenspondira sa odredbama o osobnim podacima Zakona o krivičnom postupku na teritoriji Bosne i Hercegovine, zbog čega je onemogućeno kvalitetnije i potpunije istraživanje i analiza ove problematike.

THE CRIMINAL OFFENSE OF THEFT IN THE PRACTICE OF MUNICIPAL COURT IN THE AREA OF TUZLA CANTON

Summary

Property crime consists of all criminal offences directed against property, where the perpetrator tries to obtain illegally property gain for himself or others or to cause damage to someone. The right to property is one of the basic human rights that enjoys constitutional, legal and international protection. In the paper, the authors deal with the basic concepts related to property crime, and the legal regulation of the criminal offence of theft in the legislation of the Federation of Bosnia and Herzegovina, Republic of Srpska and Brčko District of Bosnia and Herzegovina. Empirical research was also conducted, where the sample consisted of 628 adults who were accused of committing the crime of theft in the area of Tuzla Canton for the period from 2018 to 2021. These are data provided by the Federal Bureau of Statistics of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The variables used in the research are: the share of the number of accused persons for the criminal offence of theft in the total number of accused persons for criminal offences against property in the area of Tuzla Canton, type of decision, gender, marital status, work status, previous convictions, age, length of imposed prison sentences, the imposed fine and the imposed court warning.

Key words: right to property, property crime, theft